

Instellingen worden verantwoordelijk voor het leven van cliënten met een beperking

Gehandicaptenzorg op glad ijs

In alle belangrijke maatschappelijke domeinen wordt het een stuk minder voor mensen met een beperking. Het is aan de zorginstellingen om samen met gemeenten, zorgverzekeraars en belangenbehartigers te voorkomen dat het op grote schaal misgaat.

WOUTER VAN DEN ELSEN

Een opeenstapeling van nadelige maatregelen voor gehandicapten staat op de rol. Hun werk- en loonsituatie worden ernstig bedreigd. Rutte-1 wil het aantal sociale werkplaatsen terugbrengen met een bezuiniging van 700 miljoen euro in 2015 op de Wet sociale werkvoorziening (Wsw). Voor honderdduizend mensen zijn er volgend jaar nog maar dertigduizend sociale arbeidsplaatsen te verdelen. Daarnaast wordt de bijstandsuitkering Wajong voor gehandicapte of chronisch zieke jongeren gekort tot zeventig procent van het wettelijke minimumloon. Tel hierbij op dat chronisch zieken en gehandicapten zelf steeds meer financieel moeten bijdragen aan zorg en ondersteuning en het beeld is compleet. Minder werk en lagere uitkeringen, terwijl er bij hen wel meer rekeningen op de mat zullen vallen.

Gehandicapten kunnen minder op onderwijs rekenen om zichzelf uit hun slechte arbeidssituatie te redden. Met een aangekondigde korting van 300 miljoen euro op passend onderwijs voor gehandicapten en chronisch zieken zullen minder jongeren met een diploma van school komen. De bedoeling is dat jongeren met een beperking zich op een normale school gaan handhaven. Als deze jongeren de normale school inderdaad overleven is er echter bijna geen (re-)integratiebudget meer. Dit budget

voor de begeleiding van school naar werk wordt gehalveerd. Dit zal voor een veel grotere groep jongeren gevolgen hebben omdat ook de IQ-grens voor een verstandelijke beperking verlaagd wordt. Tel je nu nog als licht verstandelijk gehandicapt met een IQ onder de 85, straks is dat pas als het onder de 70 ligt.

Ten slotte zijn er de maatregelen voor de zorg. Hieronder vallen dagbesteding en begeleiding die volgens het regeerakkoord verder worden overgeheveld van de AWBZ naar de Wmo. Extramurale activiteiten komen onder druk te staan nu gemeenten behalve met de overheveling, ook met een korting van 200 miljoen op de Wmo te maken krijgen. Zorg overzetten naar de Wmo levert volgens directeur Ad Poppelaars van belangenbehartiger CG-Raad een tweede en veel groter probleem op. De verantwoordelijkheid voor gehandicapten komt bij 430 verschillende gemeenten te liggen. "Als je kijkt naar de beleidsterreinen die onze doelgroep betreffen, valt op dat het om allerlei verschillende velden en ministeries gaat. Het beleid voor gehandicapten is enorm versplinterd; er is geen enkele integrale visie. En dan zou er ineens wel eenduidig beleid tot stand komen wanneer de verantwoordelijkheid is overgeheveld naar honderden gemeenten? Dat gebeurt natuurlijk niet, het wordt er alleen maar onduidelijker op. Ziehier het gladde ijs."

Poppelaars huivert voor de problemen die door de decentralisatie van het gehandicaptenbeleid zullen ontstaan. "Gemeenten hebben niet eens helder om hoeveel mensen het gaat. Moeten zij zelf IQ-testen gaan uitvoeren?" Volgens de CG-Raad monitoren gemeenten niks wat betreft de populatie gehandicapten en delen al helemaal geen gegevens met elkaar. "Sowieso wordt in de gehandicaptenzorg nauwelijks bijgehouden wat de problemen zijn en hoe het met de kwaliteit van zorg staat. Het mag duidelijk zijn dat er totaal geen instrument bestaat om straks gemeenten met elkaar te vergelijken hoe goed of slecht zij het doen voor hun burgers met een beperking. Het is een tanker van twintig miljard waarvan niemand de inhoud kent. Waanzin."

Regie bij de zorginstelling

Obstakels te over, maar wat zijn de oplossingen? Hiervoor zal in toenemende mate naar zorginstellingen worden gekeken. Vanuit hun maatschappelijke taak en vanwege hun uitgebreide kennis zullen zorginstellingen veel meer de regie krijgen. Ook de Inspectie voor de Gezondheidszorg concludeert in een onlangs verschenen rapport over jongeren met een lichte verstandelijke beperking dat zorginstellingen aan zet zijn. Directeur Ageeth Ouwehand van zorgorganisatie Steinmetz | De Compaan zag het al aankomen. "De plannen van de over-

heveling naar de Wmo zijn natuurlijk niet nieuw. Vandaar dat wij al een paar jaar met gemeenten in onze gebieden Haaglanden, Westlanden en Rotterdam-Rijnmond in gesprek zijn hoe we kunnen samenwerken." Gemeenten blijken dankbaar voor deze gesprekken en een aantal voorzieningen is al gered. Zo stond een afdeling op de tocht die trainingen geeft om mensen met een beperking weerbaarder en zelfstandiger te maken. Dit werd uit de AWBZ gefinancierd en zit nu in de Wmo. "De gemeente Den Haag heeft ons voor 2010 een budget gegeven omdat ze zien hoe waardevol die cursussen zijn. Hopelijk ontvangen we ook een budget voor deze activiteiten voor 2011. Daarnaast hebben we budget ontvangen voor praktische ondersteuning van gezinnen met een gehandicapt kind." Als eindverantwoordelijke van het 'Project Wmo' moest Ouwehand ook op zoek naar andere partners dan gemeenten. "Zo laten we de eerder genoemde trainingen voor zelfredzaamheid nu uitvoeren door een externe partij, de Academie van Zelfstandigheid."

Hek van de dam

Toch ziet Ouwehand ook knelpunten. Als instellingen voor bepaalde zorgtaken moeten gaan aanbesteden, zal het hek van de dam zijn. Ook is de kans groot dat de bureaucratie gaat toenemen. "Het is al arbeidsintensief genoeg om voor alle gemeenten gegevens aan te leveren in allerlei verschillende formats." Een praktisch voorbeeld van een knelpunt betreft een dagbestedingcentrum van Steinmetz | De Compaan in Delft. Daar komen ook mensen die geen inwoner van de gemeente zijn. Het is de vraag of de gemeente Delft de dagbesteding voor niet-Delftenaren gaat regelen. "Gemeenten zullen met elkaar moeten samenwerken om afspraken te maken over onder meer de financiering." Dagbesteding en begeleiding vallen onder zorg, dus is het logisch dat zorginstellingen hierover onderhandelen met gemeenten. Maar ook in de domeinen onderwijs en werk vallen harde klappen en hier gaan zorginstellingen traditioneel niet over. Toch is Steinmetz | De Compaan erin gedoken. Als een van de weinige zorgaanbieders heeft de organisatie een contract gegund gekregen van uitkeringsinstantie UWV. "Met dat geld kunnen we een jobcoach aan-

bieden voor mensen met een verstandelijke beperking. Er zit ook wat Europees geld in. Dankzij de zogenoemde *supported-employment* methodiek hebben we een slagingspercentage van tachtig."

Als tip voor zorgorganisaties die het overhevelingstraject nog moeten doorlopen, zegt Ouwehand contact te zoeken met beleidsmedewerkers van gemeenten. "Wethouders zijn coöperatief maar zitten slechts voor een bepaalde tijd en zijn gebonden aan een bepaalde politieke kleur. We hebben gemerkt dat beleidsmedewerkers heel welwillend zijn om samen te werken."

Eigen markt centraal

Niet iedereen heeft er vertrouwen in dat zorginstellingen samen met gemeenten de kastanjes uit het vuur zullen halen. Directeur Jo Terlouw van het belangennetwerk voor verstandelijk gehandicapten KansPlus, ziet dat instellingen het belang van een grote eigen markt centraal hebben staan en niet de cliënt. "Samenwerkingsprojecten van zorginstellingen met gemeenten en andere instanties als woningbouwcoöperaties en verzekeraars klinken mooi. Zo worden belangrijke activiteiten in de lucht gehouden. Maar met deze projecten worden de zaken geregeld op een niveau dat steeds verder van de cliënten weg staat. Terwijl de Wmo-maatregelen juist worden gepropageerd als zouden ze de cliënt centraal stellen en de zorg kleinschalig maken. Maar hoe moeten we dan die samenwerkingsverbanden tussen instellingen en coöperaties zien?" Terlouw hoopt op een samenhangende visie vanuit de regering op gehandicapten. In 2009 heeft KansPlus al voorstellen gepresenteerd om centraal een aantal randvoorwaarden te stellen. Met name op het gebied van cliëntenzeggenschap. "De CG-Raad en de NPCF zitten wel aan tafel bij het ministerie van VWS, maar dat blijft voor de individuele cliënt natuurlijk heel ver weg. Regel zeggenschap goed op individueel niveau en op het niveau van cliëntenraden. Overigens een schandaal dat kleine belangenorganisaties als KansPlus worden wegbezuinigd."

Om ervoor te zorgen dat de cliënt toch invloed houdt op het beleid is KansPlus een bondgenootschap aangegaan met zorgverzekeraar Menzis. Terlouw: "Zorgverzekeraars krijgen grote delen van de gehandicaptenzorg onder zich. Maar er zijn

JONGEREN MET EEN BEPERKING MOETEN ZICH OP EEN NORMALE SCHOOL HANDHAVEN. EN DAARNA IS ER GEEN GELD OM HEN NAAR WERK TE BEGELEIDEN

nog maar nauwelijks kwaliteitsgegevens. Wij gaan Menzis daarbij ondersteunen door te laten weten waar onze leden de beste zorg krijgen. Aan de andere kant krijgen onze leden een Menzis-polis aangeboden want die kant zit ook aan dit verhaal. Iedereen heeft zo zijn belangen."

De CG-Raad wil ook een visie van het kabinet die alle hokjes overstijgt. Onder de noemer 'Eigen Regie' heeft ze die visie al klaar liggen. Poppelaars: "Voormalig minister Klink heeft de kostenstijging in de AWBZ door de invoering van zorgzwaartepaketen nooit onder de knie gekregen. Nu is de gedachte dat verzekeraars en gemeenten de kosten gaan beteugelen nadat de zorg is opgeknipt. Het extramurale deel bij de gemeenten en het intramurale deel bij de zorgverzekeraars. Deze knip is ongelofelijk ingewikkeld en het is maar de vraag of het kostenbesparing oplevert. Zorgverzekeraars zeggen dat het vijf jaar gaat duren voordat alle benodigde declaratieinformatie boven water is. Tot die tijd is voor gehandicapten en chronisch zieken het motto: ieder voor zich en god voor ons allen." ●